

Referat af Grønt rådsmøde d. 10. april 2025

Torsdagens Grønt rådsmøde omhandlede Trepartsaftalen, den kommunale omlægningsplan og Kystvandråd.

Jacob fremlagde om Aftalen om Et Grønt Danmark, herunder de overordnede mål om 250.000ha skov, udtagning af i alt 140.000ha lavbundsjord og indfrielse af kvælstofmålet beskrevet i Vandområdeplanen. Kvælstofmålet skal være nået i 2027. For de kystvande hvor det er ekstra svært at indfri kvælstofmålene, forventes en udsættelse til 2030. Aftalen om Et grønt Danmark lægger op til, at alle projekter som bidrager til kvælstofmålet, er afsluttet i 2030. Jacob fortalte desuden om de strategiske arealopkøb som Styrelsen for Grøn arealoplægning og Vandmiljø (SGAV) foretager, også på Mors. Dette vil, alt andet lige, bidrage til en mere behændig jordfordelingsproces, når styrelsen på forhånd rekvirerer erstatnings- og projektjord.

Jacob orienterede om den lokale trepart, og om at Hans Ejner Bertelsen og Poul Kristensen er repræsentanter for Morsø Kommune heri. Ved seneste møde i den lokale trepart d. 4. april 2025 vedtog man de overordnede principper for arealoplægningen.

De overordnede principper er som angivet nedenfor:

- Arealer der har stor kvælstofeffekt
- Arealer der har stor kulstofbindingseffekt
- Arealer der leverer flest mulige synergier i forhold til biodiversitet, grundvandsbeskyttelse og øvrige kommunale planhensyn, herunder fødevarerproduktion
- At de udtagne områder bliver store og sammenhængende for at sikre bedre biodiversitet
- At der ved udpegning af vådområder og lavbundsprojekter bør udpeges hele ådale i sammenhæng og inkludere så store randarealer, at man kan sikre stor kvælstofeffekt uden at komme i konflikt med beskyttet natur

Ved den lokale treparts møde d. 20. juni 2025, vil man beslutte byrdefordeling. Altså, hvor stor en del af kvælstofindsatsen i de tre kystvandområder som omgiver Mors skal Morsø Kommune levere.

Jacob orienterede om at kommunerne skal udarbejde en omlægningsplan, som viser vejen frem imod kvælstofmålet. Omlægningsplanen skal udarbejdes efter ovenstående principper. Den kommunale omlægningsplan vil tage udgangspunkt i de områder hvor det er oplagt, ud fra topografiske forhold at omlægge arealer til

MORSØ KOMMUNE
Teknik og Miljø

Jacob Bruun
99707239
jacob.bruun@morsoe.dk

Jernbanevej 7
7900 Nykøbing Mors
Telefon 9970 7000
kommunen@morsoe.dk
mors.dk

vådområde- eller lavbundsprojekter, da det er her effekten er størst og oftest arealværdien mindst. Det igangværende arbejde med Landbrugsrådet på Mors, og den heri liggende arealanalyse vil danne grundlag for omlægningsplanen i Morsø Kommune.

Jacob kunne fortælle, at de nuværende igangsatte vådområde- og lavbundsprojekter til sammen forventes at reducere udledningen af kvælstof med ca.45 ton om året. Dette er ud af den samlet indsats i vandområderne omkring Mors på 1.047 ton kvælstof om året. Hvor stor en fraktion af denne indsat Morsø Kommune skal levere vil byrdefordelingen, som forventes bestemt d. 20. juni afgøre.

Jacob fortalte også om den skærpede miljøgaranti som, kort fortalt, omfatter en markregulering svarende til den restkvælstofindsats som ikke nås ved frivillighed. Markreguleringen træder i kraft i 2027, og bestemmes ud fra arealomlægningsstatus medio 2026. Aftalen om Et Grønt Danmark beskriver også, at markreguleringen ved bliver nedjusteret i takt med at kvælstofindsatsen findes ved arealomlægningen eller andre kvælstofindsatser.

For at minimere markreguleringen i 2027 skal vi, frem til medio 2026, have nået så stor en arealomlægning så mulig. Morsø Kommune arbejder hårdt for at igangsætte så mange kvælstofprojekter så muligt, i det omfang der er frivillig opbakning til det. Morsø Kommune forventer, at der de kommende år, vil blive sat ekstra tempo på omlægningsindsatsen. Teknisk forvaltning kan fornemme på kommunens lodsejere, at der i høj grad, blandt andet på grund af arbejdet i landbrugsrådet, er opbakning til arealomlægning.

Hernæst orienterede Jacob om, at Morsø Kommune i samarbejde med Thisted Kommune, DN og Fjordland har ansøgt SGAV om tilskud til nedsættelse af et Kystvandråd i Thisted Bredning. Kystvandrådets opgave er, ud over at bidrage med lokalkendskab til omlægningsplanen, også at undersøge supplerende virkemidler, som kan bidrage til at indfri kvælstofmålene. Dette kunne være muslingebanker, enter som biogene rev eller som muslingproduktion til konsum. Det kunne også være forbedre spildevandshåndtering eller dyrkning af gæsproteiner. Det vil være op til Kystvandrådet at vurdere hvilke supplerende virkemidler der skal undersøges. Med Kystvandrådet følger også muligheden for at udarbejde yderligere analyser af presfaktorer, som kan påvirke kvælstofmålene. Det er desuden muligt at søge om finansiering til forsøgsprojekter for at understøtte supplerende indsatser.

Under mødet blev der stillet spørgsmål, som vil blive summeret nedenfor.

Spørgsmål og svar.

- Salt og gummi er et problem for vandmiljøet, hvorfor tager man ikke højde for det i vandplanlægningen.

Salt kan være en udfordring i de ferske vande, herunder vandløb. Morsø Kommune er ikke bekendt med, at saltindholdet i vandløb er lokaliseret som et problem ift. målopfyldelse. For vandløbene er det den gennemgribende regulering og forurening med pesticider og næringssalte der er det primære årsag til manglende målopfyldelse. Salt er ikke en udfordring på kystvandene.

Mikroplastik er ofte nævnt som et problem for vandmiljøet. I forhold til målopfyldelse, målt på ålegræsudbredelse (dybdegrænse), planktoniske alger og bunddyrsdiversitet, har mikroplast en ubetydelig betydning. Det er tilledningen af næringsstoffer der er den primære årsag til den ringe miljøtilstand i kystvandede. Vandområdeplanerne forholder sig ikke til mikroplast af samme årsag.

- Er det muligt at lave minivådområder i §3-natur.
*Nej. Naturbeskyttelsesloven beskriver, at der ikke må ske tilstandsændringer på §3 beskyttede arealer. Etablering af et minivådområde er en tilstandsændring. Minivådområder er at betragte som et teknisk anlæg, hvorfor det aldrig kan blive §3 beskyttet. Ved etablering af minivådområde på §3 beskyttede arealer, vil derfor være en de facto fjernelse af §3 beskyttede arealer. Minivådområder må desuden omlægges til landbrugsjord igen efter ti år, hvilket i princippet, hvis det var tilladt at etablere minivådområder på §3 beskyttede arealer, føre til en omlægning fra §3 til omdrift. Dette er i strid med formålet med Naturbeskyttelsesloven. Dette vil desuden modarbejde de internationale intentioner om et større areal af beskyttede naturområder.
Minivådområder kan blive et vigtigt virkemiddel ift. miljømålet. Pt. er det svært at indhente dispensation fra Kystdirektoratet til etablering af minivådområde inden for Strandbeskyttelseslinjen. Morsø Kommune har dog kendskab til, at flere kommuner har modtaget en sådan dispensation. Dette er et punkt, som Morsø Kommune har anmodet den nationale taskforce om at viderebringe, som en barriere ift. opnåelse af miljømålet.
Minivådområdet (en mindre del) ved Hanklit (Heltoften) er inden for strandbeskyttelseslinjen. Morsø Kommune har kendskab til minivådområdet, og har drøftet med udtagningskonsulenterne. Morsø Kommune ved ikke, om der er søgt dispensation hos Kystdirektoratet. Morsø Kommune mener, at et minivådområde på den påtænkte placering er en god idé.*
- Bliver der etableret en lokal lokal trepart
Meiner Nørgaard kunne fortælle, at det er besluttet at rollen som lokal lokal trepart håndteres i Kystvandrådet.
- I Kommuneplanen er der mange områder hvor skovrejsning er uønsket. Hvordan spiller dette sammen med et større ønske om at rejse skov?
Den nuværende skovrejsningsudpegning revideres i kommende kommuneplan, som udarbejdes i løbet af 2025-26. Den nuværende udpegning skal ses som nogle overordnede rammer, hvor der inden for "skovrejsning ønsket" kan skovrejses. Her skal skovrejsningen anmeldes til kommunen iht. Jordressourcebekendtgørelsen. I "Skovrejsning uønsket", kan der stadig rejses skov, kommunen skal blot dispensere hertil. Ved en dispensation skal kommunen forholde sig til landskabelige værdier. Der kan ikke skovrejses på §3 beskyttede arealer.
- Det er vigtigt at indtænke grundvand i arbejdet.
Morsø Kommune har i den nuværende arealanalyse, udarbejdet i regi af Plan22+, medtaget BNBO-områder, da vi har en forventning om at Vandsamarbejdet inden længe vil levere data vedrørende nye kildepladser. Meiner kunne berette om, at Vandsamarbejdets rådgiver Rambøll, er ved at undersøge tre konkrete nye kildepladser. Hvis ikke sådanne data kan tilvejebringes inden

udarbejdelse af den del af omlægningsplanen som vedrøre de høje jorde, medtages i stedet indvindingsoplunde og indsatsområderne.

- I forbindelse med lokalisering af nye kildepladser, tager man her højde for at der findes mange områder hvor der findes naturlige kilder?
*Det kan være problematisk at etablere en kildeplads hvor der er naturlige kilder i forvejen. En af nøglekarakteristika ved kildepladser er, at de skal være beskyttet for nedtrængen af stoffer fra overfladen. I områder med naturlige kilder, er der en direkte forbindelse med et lavere liggende grundvandsmagasin og terrænfladen, ellers ville kilden ikke opstå. En opadgående grundvandsgradient presse grundvandet op igennem permeable jordlag. Ved etablering af en kildeplads, suges vand fra grundvandsmagasinet, hvorved grundvandsgradienten kan ændres. Hvis grundvandsgradienten ændres i et omfang, hvor gradienten går fra opadgående til nedadgående skabes der en direkte adgang til grundvandsmagasinet igennem de jordlag som tidligere førte grundvandet til overfladen. Det vil være uheldigt.
I de igangværende analyser for at lokalisere potentielle nye kildepladser forholder man sig blandt andet til det man kalder begravede dale (forholdsvis dybtliggende jordstrukturer som indeholder grundvandsmagasiner), overlæggende lerlag og eventuelle forureninger i området.*

- Ikast-Brande kommune har udarbejdet en vurdering af værdifuld landbrugsjord. Hvorfor har Morsø Kommune ikke gjort det på samme måde?
Der er enkelte ligheder mellem Morsø Kommunes model og Ikast-Brande Kommunes model, herunder inddragelse af jordbundsforhold (JB-type) som en parameter. Ikast-Brande modellen blandt andet også husdyrbrug over 100DE med, samt andre parameter der relaterer sig direkte til de nuværende dyrkningsformer på arealerne. Morsø Kommunes model tager i stedet udgangspunkt i potentialet for fødevarerproduktion ud fra naturgivne faktorer, som for eksempel fremtidigt grundvandsstand. Morsø Kommunes analyse fokuserer på at identificere miljø-, klima- og naturpotentialer og synergierne herimellem.

- Den ringe fiskebestand i Limfjorden og vandløbene skyldes Skarven og sælen! Det er dokumenteret, at Skaven spiser fisk fra vandløbene. Hertil svarede DOF-repræsentanten, at det er naturligt at skarven spiser fisk, men at der ikke er så mange fisk tilbage i fjordene. Bestanden af Skav er i dag desuden betydelig mindre en den historiske bestand.
Morsø Komme vil mane til forsigtighed med at drage forhastede konklusioner ift. effekten af skarven og sælen på fiskebestande i Fjorden og i vandløbene. De forskningsmæssige resultater viser entydigt, at den rige miljøtilstand i vandløb, skyldes regulering/udretning/kanalisering og forurening med pesticider og næringsstoffer. I kystvandene, herunder Limfjorden, er årsagen til miljøkvaliteten en alt for stor tilledning af næringsstoffer fra landfladen, herunder diffus afstrømning fra landbruget og punktkildeforurening med spildevand. Den ringe miljøtilstand (iltsvind) er en direkte årsag til, at standfisk i fjorden er forsvundet. Det virker sandsynligt, at det manglende fødegrundlag i fjordene, i og med af fisk forsvinder, er en medvirkende årsag til, at skarv og sæler trækker længere op i vandløb for at finde føde. Regulering af skav og sæl bør betragtes som en symptombehandling af et problem som bør løses et andet sted, nemlig ved at

forbedre vandkvalitet i kystvandene.

- Kan Dammuslinger anvendes til vandrensning på samme måde som blåmuslinger gør?

Morsø Kommune har henvendt sig til DTU-Aqua med spørgsmålet. DTU-Aqua har svaret, at vandrensningseffekten fra Dam- og Malermuslinger er ringe, hvorfor det ikke vil være en effektiv måde at afhjælpe nærringsstofforureningsproblematikken. Repræsentanten for Fritidsfiskerne, som fremsatte forslaget, påpegede, at han i sin dialog med DTU var blevet fortalt at der var en god idé og at det godt kunne virke.

Morsø Kommune har kontaktet pågældende Michael Ingeman Pedersen fra DTU-Aqua, som kan bekræfte at han har talt med en repræsentant for Fritidsfiskerne. Ingemann forklarer at han, overfor fritidsfiskerne, nævnte at den invasive Vandremusling renses vandet godt i Gudenåsystemet, men at der ikke kan forventes samme effekt af Dam- eller Malermuslinger.

- Hvornår forventer kommune svar på ansøgning om kystvandråd.
Morsø og Thisted Kommune forventer svar på ansøgningen om Kystvandråd i løbet af Maj.

- Under dialogen om hvilke tiltag Kystvandrådet kan arbejde med, nævnte Jacob biogene rev som en mulighed, da der heri er i iboende potentiale for, ikke kun at "rense" vandet for planktoniske alger, men også en mulighed for at genskabe noget af den struktur i fjorden som i tidens løb er fjernet ved skrab af datidens naturlige muslingebanker og ved stenfiskeri. Hertil svarede repræsentanten for Muslingerhvervet, at oprettelse af naturlige muslingebanker ikke fjerner kvælstof, da det assimilerede kvælstof frigives igen når muslingerne dør. Desuden nævnte repræsentanten, at han ikke kan forstå hvorfor man har flyttet dybdegrænsen for hvor der må høstes muslinger. Ålegræsset kommer aldrig til at vokse på de arealer, da arealerne overtages af stillehavsøsters.

Morsø Kommune er bekendt med, at dybdegrænsen for muslingefiskeriet er flyttet. Dybdegrænsen for muslingefiskeriet er flytte til miljømålsgrænsen for ålegræssets dybdeudbredelse. Ræsonnementet bag denne flytning af dybdegrænsen er, at ålegræsset ikke kan etableres, og derved at miljømålet ikke kan opnås, hvis der kontinuerligt høstes muslinger inden for ålegræssets dybdeudbredelse (miljømålet for dybdeudbredelsen). Hvorvidt ålegræsset herefter er begrænset i sin udbredelse i disse områder af Stillehavsøsters, har Morsø Kommune ikke kendskab til. Det kan være et relevant emne i et Kystvandråd.

Morsø vil desuden give repræsentanten fra muslingefiskeriet ret i, at der de facto ikke fjernes næringsstoffer ved assimilering ved naturlige muslingerev som ikke befiskes. Argumentet for at etablere naturlige biogene rev, er i højere grad at genskabe en naturlig muslingbestand med de positive sideeffekter det har i form af bedre struktur i fjordbunden, samt at muslingerne renses vandet for planktoniske alger, der herved ikke sedimenteres i fjorden og skaber organisk forurening med iltvind til følge. Tager man blåmuslingens levetid på ca. 15 år i betragtning, vil et tiltag med naturlige muslingebanker, de første 15 år (forudsat at alle muslinger når denne alder), optage næringsstoffer som ikke frigives. Hertil vil der, alt andet lige, som følge at en forbedring af levevilkår i fjorden

ske overførsel af næringsstofferne akkumuleret i muslinger til højere fødekædeled, hvorved ikke hele den akkumulerede kvælstof vil blive frigivet.

Det blev besluttet at næste møde i Grønt Råd skal afholdes d. 18. september 2025.

Af emner til kommende Grønt Rådsmøde blev det forslået:
Status på omlægningsplan
Orientering om Vandsamarbejdet.
Orientering om energizonerne i Morsø Kommune er også relevant.

Efter mødet er det blevet forslået, at man inviterer Morsø Forsyning ind til en snak om spildevandshåndtering.

Venlig hilsen

Jacob Bruun
Projektleder Natur og vådområder